

aanleg van het vliegveld – moeilijk werk omdat hier (dat was ook bij Liang op Ambon het geval) een gebied vol koraalrotsen moest worden geëgaliseerd zodat een startbaan zou ontstaan: die scherpe rotsen veroorzaakten verwondingen en die verwondingen werden tropenzweren. Van meet af aan waren er velen die niet de kracht hadden zich naar het werk te slepen. Het gevolg was dat de compagniescommandanten der krijgsgevangenen bij elkaar geroepen werden en door Mori, in aanwezigheid van de Japanse luitenant, met een stok afgeranseld. De Britse en Nederlandse militaire artsen verloren de bevoegdheid om krijgsgevangenen ongeschikt voor corvee te verklaren – dat ging nu een Koreaanse soldaat doen die alle barakken affiep en een ieder die hij tot arbeid in staat achtte, met stokslagen naar het werk joeg.

Een der Nederlandse artsen, dr. R. Springer, heeft een dagboek bijgehouden. Geven wij, zijn aantekeningen citerend, een beeld van de wanhopige situatie waarvoor hij kwam te staan, dan zijn wij er van overtuigd dat dat beeld geldigheid heeft voor zijn collega's op Haroekoe en op vele andere plaatsen waar medici machteloos moesten aanschouwen hoe de Japanner mannen die kort tevoren nog een normale gezondheid hadden genoten, ellendig te gronde liet gaan. Geschiedschrijving dient de lezer in staat te stellen, het verleden te 'zien' – verslagen van ooggetuigen kunnen daartoe een wezenlijke bijdrage leveren als zij van voldoende als het ware visionaire kracht zijn; voor *dit* verslag geldt zulks in hoge mate.

Dr. Springer:

'10 mei 1943 – Conferentie gehad met de Japanse dokter Sjimada. Hij ziet de moeilijkheden wel in: '*Als Doctor ich verstehe, aber als Offizier nicht.*' Hij kan weinig medewerking verlenen wegens de oorlog. Voor ons lijkt de toestand hopeloos, volkomen uit de hand gelopen. Momenteel vierhonderd kwartierzieken en een honderdvijftig patiënten, die we eindelijk in een barak hebben kunnen verzamelen.

Eén uur na de conferentie met de arts werden alle kwartierzieken door de Japanners onder leiding van de Japanse onderofficier *goenso*¹ Mori gecontroleerd. Veertig hiervan worden, met hulp van slaag en trappen, met een bamboe tot werken gedwongen. Verscheidene officieren worden eveneens afgeranseld, omdat zij geen kans hebben gezien om twaalfhonderd man te verzamelen voor werk op het vliegveld.

12 mei 1943 – Momenteel hebben we ongeveer zeshonderd patiënten in dit kamp, waar tweeduizend mensen zijn gelegerd.

¹ sergeant